

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик дошкільної освіти

Дипломна робота
магістра

з теми: **«ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ З РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ
У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
НА ЗАНЯТТЯХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА»**

Виконала: здобувачка 2 курсу,
групи DO1-M22z
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Кучаба Світлана Василівна

Керівник: **Демчик К.І.**,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач

Рецензент: **Підгурний І.С.**,
кандидатмистецтвознавства, доцент

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ.....	6
1.1. Формування інноваційного простору дошкільної освіти.....	6
1.2. Вплив образотворчого мистецтва на розвиток творчості дошкільників.....	20
1.3. Використання інноваційних технологій для розвитку творчості дошкільників в процесі образотворчої діяльності.....	29
Висновки до першого розділу.....	44
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ЗАНЯТЬ З ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА В СТАРШІЙ ДОШКІЛЬНІЙ ГРУПІ.....	45
2.1. Методика дослідження рівня розвитку творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку.....	45
2.2. Методика розвитку творчості дітей засобами інноваційних технологій на заняттях образотворчого мистецтва.....	51
2.3. Аналіз результатів дослідження.....	78
Висновки до другого розділу.....	81
ВИСНОВКИ.....	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	86
ДОДАТКИ.....	91

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасна освіта в умовах сьогодення вимагає вирішення завдань щодо підвищення якості, що значною мірою залежить від результативності запровадження інноваційних технологій навчання. Дошкільна ланка освіти потребує технологій розвитку дитини, що ґрунтуються на нових методологічних засадах, сучасних дидактичних принципах та психолого-педагогічних теоріях, які сприяють ефективному розвитку творчих здібностей дитини дошкільного віку.

Пріоритетними напрямками роботи закладу дошкільної освіти щодо розвитку творчих здібностей дитини є оновлення змісту освітнього процесу, що виявляється у створенні належних умов забезпечення розвивального середовища, своєчасному розкритті природних задатків, нахилів і здібностей дитини, інтеграції родинного та суспільного виховання, формуванні готовності вихователя до інноваційної діяльності. І ось тут постає завдання перед вихователями: як розвинути, зацікавити дитину, навчити її через різні види зображувальної діяльності відтворювати навколишній світ. Вирішення цих актуальних проблем можливо тільки на базі широкого впровадження нових педагогічних технологій, спрямованих на всебічний розвиток дитини. Одними з основних методичних інновацій є інтерактивні методи навчання. Цю проблему досліджували Б. Бадмаєв, В. Гузеєв, О. Маркова, Д. Махотін, Л. Куликова та ін.

Основним завданням виховання дошкільників є гармонійний розвиток особистості дитини, тому спілкування з творами образотворчого мистецтва відіграє важливу роль у становленні особистості [8; 12; 26].

Образотворча діяльність дітей базується на пізнанні якостей і властивостей довкілля, робить її найбільш сприятливою для організації сенсорного виховання дитини (В. Аванесова, Є. Ігнат'єв, В. Інжестойкова, Т. Комарова, Є. Корзакова, В. Мухіна, М. Поддяков, Н. Сакуліна, О. Трусова, О. Усова, Є. Фльоріна). До засобів образотворчого мистецтва, що

можуть бути використані в закладі дошкільної освіти належать такі види образотворчої діяльності дошкільників, як: малювання, ліплення, аплікація, конструювання, а також розглядання витворів мистецтва, ілюстрацій, фотозображень тощо.

Проблемою ознайомлення дошкільників з творами мистецтва займалися багато психологів і педагогів. Проблему сприйняття й навчання вивчав Л. Венгер, проблему уяви й творчості в дитячому віці - Л. Виготський; систему естетичного виховання в дитячому садку розробила Н. Ветлугіна, методику художнього виховання дітей - В. Котляр; проблемі естетичного виховання дітей 5-6 років присвячено праці Н. Зубаревої.

Отже, це й обумовило вибір теми дослідження: «Особливості використання інноваційних технологій з розвитку творчості у дітей старшого дошкільного віку на заняттях образотворчого мистецтва».

Об'єкт дослідження – процес формування творчості у дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження – педагогічні умови використання інноваційних технологій дошкільної освіти в на заняттях з образотворчого мистецтва.

Мета дослідження - теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови використання інноваційних технологій під час занять образотворчого мистецтва для розвитку творчості старших дошкільників.

Завдання дослідження:

1. З'ясувати теоретичний аналіз проблеми в теорії і практиці дошкільної освіти.

2. Визначити роль інноваційних технологій для розвитку творчості дітей дошкільного віку під час занять образотворчої діяльності;

3. Здійснити практичний використання інноваційних технологій під час занять з образотворчого мистецтва.

4. Визначити ефективність апробованої методики дослідження.

Для вирішення зазначених завдань і перевірки гіпотези використано відповідні **методи дослідження**: *теоретичні* – аналіз наукових джерел з проблеми дослідження, нормативних і програмних документів, методи порівняння, систематизації, класифікації й узагальнення здобутих теоретичних даних; *емпіричні* – діагностичні (анкетування, бесіда, вивчення та аналіз продуктів дитячої образотворчої діяльності); педагогічний експеримент; *методи математичної статистики* для кількісного та якісного аналізу емпіричних даних.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилась у закладі дошкільної освіти ясла-садок № 2 Червоноградської міської ради. Робота проводилась з дітьми старшої групи «Сонечко», яка була визначена як експериментальна, та дітьми старшої групи «Ромашка» – контрольна група.

Теоретичне значення дослідження: уточнено зміст понять «інновації», «інноваційні технології дошкільної освіти»; визначено роль інноваційних технологій для розвитку творчості дітей дошкільного віку під час образотворчої діяльності; обґрунтовано організаційно-педагогічні умови розвитку творчих здібностей засобами образотворчої діяльності; створено модель використання інноваційних технологій для активізації дитячої творчості у процесі образотворчої діяльності.

Практичне значення дослідження: узагальнено педагогічний досвід формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами образотворчої діяльності; у процесі діагностики виявлені проблеми в організації процесу розвитку творчих здібностей; досліджено рівень сформованості здібностей старших дошкільників; розроблено програму яка може бути використана вихователями закладу дошкільної освіти, організаторами образотворчої діяльності; надані методичні рекомендації батькам, щодо розвитку творчих здібностей у їхньої дитини.

Структура роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

ВИСНОВКИ

Теоретико-експериментальне дослідження особливостей використання інноваційних технологій з розвитку творчості у дітей старшого дошкільного віку на заняттях образотворчого мистецтва дає нам змогу зробити наступні висновки.

На сучасному етапі все очевиднішим стає те, що традиційна освіта, орієнтована на передавання знань, умінь і навичок, не встигає за темпами їх нарощування. Специфічними особливостями інноваційного навчання є його відкритість майбутньому, здатність до передбачення на основі постійної переоцінки цінностей, налаштованість на конструктивні дії в оновлюваних ситуаціях, основою яких є інноваційні педагогічні технології. Інноваційні педагогічні технології науковці розглядають не тільки як налаштованість на сприйняття, продукування і застосування нового, а насамперед як відкритість. Вони забезпечують умови розвитку особистості, здійснення її права на індивідуальний творчий внесок, на особистісну ініціативу, на свободу саморозвитку.

Проблема розвитку творчих здібностей дошкільників знаходиться сьогодні в центрі уваги багатьох дослідників і практиків, що працюють у дошкільній освіті, є безліч статей, методичних посібників, збірників ігор та вправ, як щодо розвитку різних психічних процесів у цьому віці, так і з розвитку різних видів здібностей загальної та спеціальної спрямованості.

Образотворча діяльність - це відображення навколишнього в формі конкретних, чуттєвих образів. Створений образ (зокрема, малюнок) може виконувати різні функції (пізнавальну, естетичну), так як створюється з різною метою. Мета виконання малюнка обов'язково впливає на характер його виконання. Поєднання двох функцій в художньому образі - зображення і вираз - надає діяльності художньо-творчий характер, визначає специфіку орієнтованих і виконавчих дій діяльності. Отже, визначає і специфіку здібностей до даного виду діяльності.

Творча обдарованість дитини, як і окремі її здібності, не дається їй у готовому вигляді від природи. Неординарний підхід до виявлення творчих здібностей у дітей дошкільного віку та створення відповідних умов для їх розвитку - одне із пріоритетних завдань педагогічних працівників дошкільної галузі і є запорукою успіху у формуванні творчо спрямованої особистості дошкільника. Завдяки зображувальній діяльності, яка спрямована на виявлення особливостей художньо-творчих проявів дітей дошкільного віку, відбувається розвиток творчих проявів та емоційно-позитивного ставлення дітей до образотворчого мистецтва, до оточуючого, засвоєння дітьми художніх технік малювання. Незначні прояви творчої винахідливості заохочують дітей до подальшого пошуку, творчий характер роботи потребує невимушеної, вільної обстановки на заняттях. У цьому допомагає музика, поезія, картини, і тоді в роботах народжується справжня казка.

Методика дослідження рівня розвитку творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку здійснювалася в три етапи: констатувальний, формувальний та контрольний. На першому етапі – констатувальний експеримент – ми підібрали методики і провели діагностичне обстеження, спрямоване на виявлення творчості у дітей. На другому етапі – формувальний експеримент – нами проводилась робота з розвитку творчості у дітей старшої групи «Сонечко». Головною умовою успішності нашої експериментальної роботи було створення розвивального середовища та впровадження інноваційних технологій під час занять з образотворчого мистецтва. Третій етап – контрольний – був спрямований на визначення ефективності використання інноваційних технологій, нестандартних технік та прийомів на заняттях образотворчого мистецтва, як засобу розвитку творчості дітей старшого дошкільного віку.

Порівнюючи результати дослідження між дітьми контрольної і експериментальної груп на початку експерименту можна помітити незначну різницю в розвитку творчих здібностей. За результатами видно, що у дітей експериментальної групи, середній рівень розвитку творчих здібностей

становить 44%, а у дітей контрольної групи - 40%. Високий рівень творчих здібностей в обох групах майже однаковий і становить відповідно 19% і 16%. Проте дещо відрізняються показники низького рівня: у експериментальній групі він становить 37%, а у контрольній – 44%. Таким чином, результати констатувального етапу експерименту переконливо свідчать про те, що в освітній процес необхідно впроваджувати методику розвитку творчих здібностей з використанням різноманітних нестандартних технік та прийомів малювання, дидактичних ігор та інноваційних технологій.

У відповідності з цілями і завданнями нашого педагогічного дослідження був організований і проведений формувальний етап експерименту, який включав методи і прийоми спрямовані на розвиток творчих здібностей, як в образотворчій діяльності, так і в творчих іграх на стимулювання загальної творчої активності. У процесі формувального експерименту заняття образотворчого мистецтва з дітьми контрольної групи проводились за звичайною методикою, а в експериментальній групі було впроваджено методику використання нетрадиційних технік та інноваційних технологій на заняттях з образотворчої діяльності. Нетрадиційна техніка дозволяла дитині отримувати можливість відобразити свої враження від навколишнього світу, передати образи уяви, втіливши їх за допомогою різноманітних матеріалів у реальні форми. На етапі ознайомлення з образотворчою діяльністю ми спрямували увагу дитини на створення образу живописними матеріалами. Художні вправи, які ми проводили з дітьми, допомагали їм оволодіти мистецтвом малювання, різними художніми техніками, прийомами та інструментами.

Наша робота проводилася не лише на заняттях із малювання, а також і у вільний від занять час, використовувалися спеціальні спостереження під час прогулянок та екскурсій. Вони допомагали цілеспрямовано формувати знання та уявлення дітей про оточуюче, послідовно розвивати сприйняття, збагачувати сенсорний досвід.

Порівнюючи результати дослідження між дітьми контрольної і експериментальної груп в кінці експерименту можна помітити суттєву різницю в розвитку творчих здібностей у дітей експериментальної групи. За результатами видно, що у дітей експериментальної групи, високий рівень розвитку творчих здібностей становить 41%, а у дітей контрольної групи - 24%. Середній рівень творчих здібностей в обох групах також дещо відрізняється і становить відповідно 48% і 44%. Показники низького рівня мають суттєву різницю, відповідно у контрольній групі цей показник дорівнює 32%, а у експериментальній він становить – 11%.

У дітей експериментальної групи, де ми використовували методику нетрадиційних та технік інноваційних технологій, показники розвитку творчих здібностей значно покращилися. Зокрема ми бачимо, що високий рівень розвитку творчих здібностей зріс на 22%. Також дещо підвищився середній рівень розвитку творчих здібностей, а саме на 4%. Відповідно скоротилися показники низького рівня розвитку творчих здібностей дошкільників, зокрема на 26%. У контрольній підгрупі показники розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку також дещо змінилися, але не суттєво. В результаті проведених досліджень нами були зафіксовані зміни в розвитку творчості дітей дошкільного віку: в експериментальній групі значно збільшилася кількість дітей з високими показниками елементів творчості.

Отже, впровадження інноваційних педагогічних технологій у практику керування освітнім процесом при викладанні образотворчого мистецтва сприяє збагаченню емоційної, мотиваційної, когнітивної сфер особистості старших дошкільників. Це стимулює їх самовираження у практичній творчій діяльності. Таким чином, результати дослідження дають підстави вважати, що визначені завдання реалізовані, мета досягнута, що має важливе значення для підвищення рівня розвитку у старших дошкільників творчих здібностей засобами образотворчої діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / М-во освіти і науки України, Акад. пед. наук України / Наук. ред. та упоряд. О.Л.Кононко. Київ: Світич, 2009. 430 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А.М. Богущ, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богущ А.М. (нова редакція). Київ, 2012. 26 с.
3. Багате С., Ньюкалов В. Розвиток творчого мислення в дитячому садку // Дошкільне виховання. 2004. №1. С. 17-19.
4. Байєр О. Для розвитку особистості дитини // Дошкільне виховання. №10. 2005. С.13.
5. Бараташнінова І.А. Розвиток уяви та творчих здібностей дітей 5-7 років. Тернопіль: Богдан, 2008. 88 с.
6. Бебіх Г.Д. Розвиток творчої особистості дитини через образотворче мистецтво // Дошкільний навчальний заклад. №4. 2007. С. 17-23.
7. Білан О. Вчимо розповідати за ілюстраціями // Дошкільне виховання. 2005. № 1. С. 12-14.
8. Бурова А. Педагогічні інновації в дошкільній освіті // Дошкільне виховання. 2009. №7. С.3.
9. Венгер Н.Ю. Дорога до розвитку творчості // Дошкільне виховання. 2012. №11. С. 32-38.
10. Ветлугіна Н.А. Форми організації художньої діяльності дітей 6-7 років // Дошкільне виховання. 2007. №12. С. 22-29.
11. Впровадження та поширення інформаційно-комунікаційних технологій у роботі дошкільного навчального закладу з дітьми, педагогами, батьками та громадськістю : тематичний збірник праць / упоряд.: А.А. Волосюк; за заг. редакцією Л.А. Шишолік. Рівне : РОІППО, 2015. 85 с.
12. Гавриш Н. На шляху до оновлення // Дошкільне виховання. 2009. - № 2. - С. 7-10.

13. Гавриш Н.В. Сучасне заняття в дошкільному закладі / за заг. ред. Гавриш Н.В. Луганськ, «Альма-матер», 2007.
14. Горошко Н.А. Зображувальна діяльність у дошкільних навчальних закладах: малювання, аплікація. Харків : Ранок, 2007. 224 с.
15. Горошко Н.А. Зображувальна діяльність у дошкільному навчальному закладі. Харків: Ранок, 2007. 144 с.
16. Грицишина Т.І. Інноваційна освіта – дошкільнятам // Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2017. № 3. С. 65–70.
17. Грицюк Л.С. Інноваційні системи у особистісно орієнтованому навчанні і вихованні дошкільника. Вижниця: ВПП Черемош, 2004. 125 с.
18. Давидчук А. Дитинство: Творчість без упину // Дошкільне виховання. 2005. № 3-4. С. 6-7.
19. Данченко Л. Невмируще джерело: Бесіди про українське народне мистецтво. Київ : Освіта, 2005. 190 с.
20. Дитина: Програма виховання і навчання дітей від 3 до 7 років. Київ: Богдан, 2003. 327 с.
21. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
22. Дичківська І.М. Особистісно-професійне становлення майбутнього вихователя в інноваційному освітньому просторі. Дошкільна освіта в контексті ідей Нової української школи: збірник наукових праць / Хмельницький : ФОП Мельник А.А., 2020. С. 139-149.
23. Інноваційна практика в роботі вихователя ЗДО: метод. посіб./ Н. Дятленко, А. Гончаренко, А. Шевчук. Київ : Шкільний світ, 2010. 105 с.
24. Кириченко Н.Т. Естетичне виховання дошкільників засобами образотворчого мистецтва // Наукові записки УДПУ «Українське довкілля». Науковий світ, 2000. С. 47-50.
25. Ковалевська О.Й. Чарівний світ мистецтва // Бібліотечка вихователя дитячого садка. 2008. Серпень. С. 33-37.

26. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні: наук. метод. посібн. / наук. ред. О.Л.Кононко. Київ : Ред. журн. «Дошкільне виховання». 2003. С. 12.

27. Кононко О. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника (системний підхід). Київ : Стилос, 2000. 258 с.

28. Котляр В.П. Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей: Навчальний посібник. Київ: Кондор, 2006. 200 с.

29. Красний Ю.О. Азбука почуттів: Програма комплексного естетичного розвитку дітей дошкільного віку та молодших школярів. Київ: Освіта, 2003. 32 с.

30. Крилов Е. Школа творчої особистості // Дошкільне виховання. 2012. – №№ 7, 8. С. 11-20.

31. Крутій К., Маковецька Н. Інноваційна діяльність у сучасному навчальному закладі: методичний аспект. Запоріжжя: Ліпс ЛТД, 2008. 128 с.

32. Крутій К.Л. Проектування освітнього простору дошкільного навчального закладу як умова розвитку здібностей дитини. Реформування модернізації і парадигми дошкільної освіти в Україні: теоретичні засади і погляд у майбутнє. Режим доступу: <http://www.ukrdeti.com>.

33. Кудрявцев С., Синельников В. Дитина – дошкільник: новий підхід до діагностики творчих здібностей // Дошкільна освіта. 2005. №9. С. 52-59, №10. С. 62-69.

34. Методичні аспекти реалізації Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / О.Л.Кононко, З.П.Плохій (та ін.). Київ: Світоч, 2009.

35. Михайлова Л.М., Шульга Л.М. Технологія розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях із малювання. Молодий вчений, 2017. № 10 (50). С. 483–487.

36. Образотворча діяльність в дитячому садку / І.О Ликова. (молодша, середня, старша групи). Харків: Ранок, 2008. 128 с.

37. Онофрійчук Л. Медіаграмотність як ключова компетентність майбутнього фахівця дошкільної освіти в контексті ідей нової української школи. Дошкільна освіта в контексті ідей Нової української школи: збірник наукових праць / Хмельницький : ФОП Мельник А.А., 2020. С. 297-310.

38. Освітні технології: Навч.-метод. посіб. За ред. О.М.Пехоти. Київ : Вид-во А.С.К., 2004. 256 с.

39. Пізнання дитиною добра засобами мистецтва / О.П. Терещенко. Харків: Ранок, 2010. 123 с.

40. Піроженко Т. Особистість дошкільника: перспективи розвитку. Тернопіль: Мандрівець, 2010. 136 с.

41. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: навчальний посібник. Київ: Академія: 2015. 404 с.

42. Прохорова Л. Розвиваємо творчу активність дошкільників // Дошкільне виховання. 2009. №5. С. 21-27.

43. Розвиток креативних здібностей у дітей дошкільного віку / упор. Молодушкіна І.В. Харків : Основа, 2011. 204с.

44. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях з малювання. / Л.М. Шульга. Київ: Основа, 2005. 151 с.

45. Розвиток творчості старшого дошкільника в образотворчій діяльності. Навчально-методичний посібник до Базової програми «Я у світі»/ О.П. Терещенко. Київ: Світич, 2009, 112с.

46. Сисоєва О.В. Естетичне ставлення дітей до творів живопису. Київ : Основа, 2008. 108 с.

47. Суржанська В.А. Розвиваємо творчі здібності. Харків: Основа, 2007. 112 с.

48. Сучасне заняття в дошкільному закладі: навчально-методичний посібник / за ред. Н. В. Гавриш. Луганськ: Альма-матер, 2007. 496 с.

49. Терещенко О.П. Розвиток творчості старшого дошкільника в образотворчій діяльності: Навч.-метод. посіб. К.: Світич, 2009. 112 с.

50. Черепковська Н.І. Виявлення та стимуляція розвитку творчого потенціалу дітей // Обдарована дитина. 2006. №1. С. 18-21.
51. Чернишов О.І. Методичне забезпечення інтеграційних процесів розвитку здібностей дошкільнят. Донецьк: ППО, 2006. 92 с.
52. Шаргіна Л.І. Технологія розвитку креативності. Київ: Шкільний світ, 2010. 160 с.
53. Шевчук А. Організація мистецьких видів діяльності дітей // Дошкільне виховання. 2000. № 1. С. 7-9.
54. Шульга Л.М. Барвіста радість. Розвиток творчих здібностей у дітей дошкільного віку на заняттях із малювання: методичний посібник. Запоріжжя: ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2017. 336 с.
55. Шульга Л.М. Коли оживають речі: розвиток творчих здібностей старших дошкільників на заняттях з малювання // Дошкільне виховання. 2003. № 6. С. 16-17.
56. Харченко А. Психолого-педагогічні інноваційні технології в реалізації базового компонента дошкільної освіти. Нова педагогічна думка. 2013. № 3. С. 135–137.
57. Шовкопляс О. М. Управління інноваційною оздоровчою діяльністю в закладі дошкільної освіти. Молодий вчений. 2018. № 2(1). С. 311–314.
58. Яковлева Н.В. Малювання. Конспекти занять для роботи з дітьми 5-6 років. Харків : Ранок, 2009. 88 с.
59. Яремків М. Композиція: творчі основи зображення. Навч. посіб. Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. 112 с.
60. Яценко А.В. Джерельце творчості. ТРВЗ. Харків: «Ранок», 2011. С. 28.